

šenú rovnováhu v právnych vzťahoch spôsobenú najmä menšou mierou informovanosti spotrebiteľa voči dodávateľovi. Využitie objektívnych kritérií by aspoň čiastočne odstránilo právnu neistotu, kto sa považuje za spotrebiteľa, hoci nevyučujeme, že aj tu môžu nastať isté anomálie, ktoré existujú v súčasnosti. Výhoda, ktorú by takáto definícia priniesla, by spočívala vo vyššej miere právnej istoty.

2.3 Spotrebiteľský spor

Spotrebiteľský spor nemá v práve EÚ svoju legálnu definíciu. Podľa stanoviska Hospodárskeho a sociálneho výboru k Zelenej knihe o dostupnosti spravodlivosti pre spotrebiteľov a riešenie spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu je spotrebiteľský spor taký spor, ktorý zahŕňa jedného alebo viacerých spotrebiteľov, a koncept tohto pojmu je založený na koncepte pojmu spotrebiteľ.¹⁸⁰ V slovenskej legislatíve sa však stretávame s legálnou definíciou, a to v § 2 ods. 1 zákona č. 335/2014 Z. z. o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní v znení neskorších predpisov, ako aj v § 290 CSP, podľa ktorých je spotrebiteľským sporom spor medzi dodávateľom a spotrebiteľom vyplývajúci zo spotrebiteľskej zmluvy alebo súvisiaci so spotrebiteľskou zmluvou, pričom pojem dodávateľ a spotrebiteľ vysvetľuje prvý z citovaných zákonov odkazom na § 52 ods. 3 a 4 OZ. Z definície spotrebiteľského sporu vyplýva, že kľúčovými pojmami sú spotrebiteľ, dodávateľ a spotrebiteľská zmluva. Spotrebiteľská zmluva nie je definovaná ako nový zmluvný typ, ale ide o akúkoľvek zmluvu, ktorej zmluvnými stranami sú spotrebiteľ a dodávateľ, čím sa kľúčové pojmy spotrebiteľského sporu zredukovali na subjekty právneho úkonu – dodávateľa a spotrebiteľa. Na túto problematiku reaguje aj Zoulík, ktorý dodáva, že sa ukazuje účelné počítať v definícii spotrebiteľských zmlúv aj s ďalšími vecnými hľadiskami, ktoré by umožnili zohľadniť aj predmet zmluvy. Isté náznaky tohto kroku badať v smernici Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/2302 o balíkoch cestovných služieb.

Zostáva tak analyzovať pojem dodávateľ, keďže pojmu spotrebiteľ bola venovaná predchádzajúca kapitola. Sekundárne právne predpisy, ktoré definujú spotrebiteľa, zväčša definujú aj druhú zmluvnú stranu (obchodníka) spravidla ako fyzickú alebo právnickú osobu, ktorá koná na účely patriace do rámca jej

¹⁸⁰ Stanovisko Hospodárskeho a sociálneho výboru k Zelenej knihe o dostupnosti spravodlivosti pre spotrebiteľov a riešenie spotrebiteľských sporov na jednotnom trhu.

obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo profesijnej činnosti. Na prvý pohľad sa môže zdať, že ide o definíciu *a contrario* vo vzťahu k pojmu spotrebiteľ. Je tu však niekoľko podstatných rozdielov. Kým pojem spotrebiteľ sa vzťahuje v drvivej väčšine prípadov len na fyzickú osobu, pojem obchodník sa vzťahuje nielen na právnické, ale aj na fyzické osoby. Teda skupina právnických osôb, ktoré nekonajú v rozsahu svojej obchodnej a profesijnej činnosti, sú z aplikácie konkrétneho právneho predpisu vylúčené. Takisto rozdiel medzi spotrebiteľom a podnikateľom na účely ochrany spotrebiteľa možno badať vo výklade funkčného kritéria. Napríklad fyzická osoba, ktorá kupuje počítač na osobné účely, ktorý však bude čiastočne využívaný aj na podnikanie, no iba v malom rozsahu, sa považuje podľa judikatúry Súdneho dvora¹⁸¹ za spotrebiteľa na účely poskytnutia právnej ochrany. Ak sa však rozhodne táto osoba takýto počítač predat', považuje sa vo vzťahu ku kupujúcemu, ktorým je spotrebiteľ, za podnikateľa, bez ohľadu na to, že táto osoba sa v rámci svojej podnikateľskej činnosti venuje predaju iného tovaru, ako je výpočtová technika, keďže kupujúci nemá informáciu, resp. nemusí mať informáciu, v akom rozsahu koná predávajúci ako podnikateľ.¹⁸²

Súdny dvor sa veľakrát vyjadroval k pojmu spotrebiteľ, naopak, k pojmu obchodník – dodávateľ – podnikateľ je len málo rozhodnutí. Súdny dvor riešil napríklad otázku, či na účely smernice o nekalých obchodných praktikách možno za obchodníka považovať aj verejnoprávny subjekt, akým je zdravotná poisťovňa. Súdny dvor uviedol, že v tejto súvislosti zo znenia článku 2 písm. b) smernice o nekalých obchodných praktikách vyplýva, že normotvorca Únie vychádzal z osobitne širokého poňatia pojmu „obchodník“, ktorý sa vzťahuje na „akúkoľvek fyzickú alebo právnickú osobu“, ak vykonáva činnosť za odmenu a nevylučuje zo svojej pôsobnosti subjekty vykonávajúce úlohy všeobecného záujmu ani subjekty s verejnoprávnym postavením. Vzhľadom na všetko, čo bolo uvedené, treba na položenú otázku odpovedať tak, že „smernica o nekalých obchodných praktikách sa má vykladať v tom zmysle, že do jej osobnej pôsobnosti patrí verejnoprávny subjekt poverený úlohou všeobecného záujmu, ako je správa zákonného systému zdravotného poistenia.“¹⁸³

¹⁸¹ Pozri rozsudok Súdneho dvora z 20. januára 2005 vo veci C-464/01, *Johann Gruber proti Bay Wa AG*.

¹⁸² VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law*. 2009, s. 140 – 143.

¹⁸³ Rozhodnutie Súdneho dvora z 3. októbra 2013 vo veci C-59/12, *BKK Mobil Oil Körperschaft des öffentlichen Rechts proti Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV*, bod 32 a 41.

V prípade, že sa podnikateľ dá zastúpiť spotrebiteľom, ktorý koná ako jeho zástupca, nestráca podnikateľ status podnikateľa. Podobne, ak sa spotrebiteľ dá zastúpiť obchodným agentom na účely uzavretia nejakej zmluvy s podnikateľom, nestráca status spotrebiteľa na účely právnej ochrany.¹⁸⁴ Otázku, ktorú DCFR nerieši, je situácia, keď sa dá zastúpiť spotrebiteľ obchodným agentom na účely uzavretia zmluvy s iným spotrebiteľom. Túto otázku položil nedávno belgický súd Súdneho dvoru, zisťujúc, či sa má sa pojem „predávajúci“ na účely smernice Rady 1999/44 o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje aj na obchodníka, ktorý ako sprostredkovateľ koná za predávajúceho, ktorý nie je obchodníkom, bez ohľadu na to, či za sprostredkovanie dostane odmenu a či informoval potenciálneho kupujúceho o tom, že predávajúcim je súkromná osoba. Podľa návrhov generálneho advokáta čl. 1 ods. 2 písm. c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar sa má vykladať v tom zmysle, že zahŕňa obchodníka konajúceho v mene a na účet súkromnej osoby bez ohľadu na to, či je alebo nie je odmenený za svoje konanie, v rozsahu, v akom sprostredkovateľ svojím vystupovaním voči spotrebiteľovi vyvoláva dojem, že koná ako predávajúci.¹⁸⁵ K tomuto názoru sa prikláňa aj Súdny dvor, keď judikoval, že „pojem ‚predávajúci‘ sa v zmysle čl. 1 ods. 2 písm. c) smernice Európskeho parlamentu a Rady 1999/44/ES o určitých aspektoch predaja spotrebného tovaru a záruk na spotrebný tovar má vykladať v tom zmysle, že sa vzťahuje aj na obchodníka, ktorý koná ako sprostredkovateľ na účet súkromnej osoby a ktorý náležite neinformoval spotrebiteľa – kupujúceho o tom, že vlastníkom predávaného tovaru je súkromná osoba, čo musí preskúmať vnútroštátny súd, pričom musí zohľadniť všetky okolnosti v prejednávanej veci. Predchádzajúci výklad nezávisí od otázky, či sprostredkovateľ je alebo nie je odmenený za svoje sprostredkovanie.“¹⁸⁶ Z uvedeného vyplýva, že kým tendencia Súdneho dvora je vykladať pojem spotrebiteľ reštriktívne, naopak, pri pojme obchodník – podnikateľ sa prikláňa skôr k extenzívnemu výkladu.

¹⁸⁴ VON BAR, CH., CLIVE, E., SCHULTE-NÖLKE, H. a kol. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law*. 2009, s. 140 – 143.

¹⁸⁵ Návrhy generálneho advokáta zo 7. apríla 2016 vo veci C-149/15, *Sabrina Wathelet proti Garage Bietheres & Fils SPRL*.

¹⁸⁶ Rozsudok Súdneho dvora EÚ z 9. novembra 2016 vo veci C-149/15, *Sabrina Wathelet proti Garage Bietheres & Fils SPRL*.

Ani jeden prameň sekundárneho práva EÚ, ktorý sa venuje riešeniu spotrebiteľských sporov, neobsahuje legálnu definíciu pojmu spor alebo spotrebiteľský spor. Možno sa stretnúť len s časovým, geografickým (napr. definíciami domáci spor,¹⁸⁷ cezhraničný spor¹⁸⁸) a vecným vymedzením predmetu sporu (v pozitívnom,¹⁸⁹ ako aj negatívnom zmysle¹⁹⁰). Pramene sekundárneho práva upravujú spôsoby riešenia spotrebiteľských sporov s rôznym geografickým a vecným vymedzením, ako aj s rôznym rozsahom právnej regulácie. Niektoré sekundárne právne akty sa týkajú iba cezhraničných sporov,¹⁹¹ iné sa vzťahujú na domáce aj cezhraničné spory.¹⁹² Väčšina sekundárnych právnych aktov sa vecne týka občianskych a obchodných vecí s výnimkou daňových, colných a správnych vecí,¹⁹³ iné sa týkajú iba vybraných zmluvných vzťahov.¹⁹⁴ Spravidla je legislatívnym nástrojom nariadenie, ktoré zavádza jednotné konanie pre spotrebiteľské spory platné v celej EÚ, no čoraz častejšie sa stretávame aj so smernicami zameranými na harmonizáciu práva členských štátov v danej oblasti.

¹⁸⁷ Podľa čl. 4 ods. 1 písm. e) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov je domáci spor zmluvný spor z kúpnej zmluvy alebo zo zmluvy o službách, pri ktorom má spotrebiteľ v čase, keď si objednáva tovar alebo služby, pobyt v takom istom členskom štáte, ako je členský štát, v ktorom má sídlo obchodník.

¹⁸⁸ Podľa čl. 4 ods. 1 písm. f) smernice Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov je cezhraničný spor zmluvný spor z kúpnej zmluvy alebo zo zmluvy o službách, pri ktorom má spotrebiteľ v čase, keď si objednáva tovar alebo služby, pobyt v inom členskom štáte, ako je členský štát, v ktorom má sídlo obchodník.

¹⁸⁹ Napr. nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 524/2013 o riešení spotrebiteľských sporov online umožňuje riešiť online spory, ktoré sa týkajú zmluvných záväzkov z kúpnych zmlúv alebo zmlúv o službách online medzi spotrebiteľmi s pobytom v Únii a obchodníkmi so sídlom v Únii.

¹⁹⁰ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach v čl. 1 ods. 2 uvádza, že sa uplatňuje iba v cezhraničných sporoch na občianske a obchodné veci okrem tých práv a povinností, s ktorými strany nemôžu na základe príslušného rozhodného práva nakladať; neuplatňuje sa najmä na daňové, colné a správne veci ani na zodpovednosť štátu za konania a opomenutia pri výkone štátnej moci.

¹⁹¹ Napr. nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu.

¹⁹² Napr. smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/11/EÚ o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov.

¹⁹³ Napr. nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 861/2007, ktorým sa ustanovuje Európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu; nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1896/2006, ktorým sa zavádza európske konanie o platobnom rozkaze; smernica Rady 2003/8/ES o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch.

¹⁹⁴ Napr. nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 524/2013 o riešení spotrebiteľských sporov online.

TRETIA KAPITOLA

MIMOSÚDNE RIEŠENIE SPOTREBITEĽSKÝCH SPOROV

Mimosúdne spôsoby riešenia sporov majú svoje historické korene už v starovekých spoločnostiach. Ich inštitucionalizácia sa však začala až v druhej polovici 20. storočia. Významným historickým medzníkom bol rok 1976, kedy na tzv. *Roscoe Pound* konferencii¹⁹⁵ zaznela prednáška profesora Franka Sandera pod názvom „*Rozmanitosť procesov riešenia sporov*“.¹⁹⁶ Vo svojej prednáške poukázal na to, že súdny proces je iba jedným z mnohých spôsobov riešenia sporov a predstavil schému tzv. *multidoor courthouse*. Ide o súd, na ktorom by neprechádzali všetky spory rovnakým konaním („*rovnakými dverami*“), ale boli by najprv podrobené vyhodnoteniu podľa vopred určených pravidiel, na základe ktorých by následne boli presmerované na riešenie inými metódami (mediáciou, arbitrážou, tzv. *miniprocesom*), ako je klasické súdne konanie.¹⁹⁷ Konferencia vzbudila záujem v rôznych kruhoch odbornej verejnosti (advokátov, sudcov a zákonodarcov), ktoré finančne motivovali súdy k využívaniu tzv. alternatívnych spôsobov riešenia sporov (z angličtiny *alternative dispute resolution* – ADR).¹⁹⁸ Alternatívne spôsoby riešenia sporov sa začali využívať nielen v rodinných, pracovných, obchodných, spotrebiteľských sporoch, ale aj v trestnoprávnej rovine, školstve a zdravotníctve. Svoje uplatnenie dokonca našli aj medzi orgánmi verejnej moci a rôznymi záujmovými organizáciami, napríklad na riešenie environmentálnych problémov v súvislosti s výstavbou ciest a diaľnic.

Skôr uvedené alternatívne riešenie sporov naznačuje, že ide o riešenie sporov mimo súdov, t. j. o alternatívu k tradičnému autoritatívnemu spôsobu riešenia

---

¹⁹⁵ *Roscoe Pound Conference on the Causes of Popular Dissatisfaction with the Administration of Justice*.

¹⁹⁶ *Varieties of Dispute Processing*.

¹⁹⁷ CHOLENSKÝ, R. *Praktický průvodce mediací. Podle nové právní úpravy*. 2013, s. 76; ŠÍŠKOVÁ, T. *Facilitativní mediace*. 2012, s. 18.

¹⁹⁸ Existujú však aj iné výklady skratky ADR, napr. *amicable dispute resolution* vo význame priateľské riešenie sporov, ktorú preferuje Medzinárodná obchodná komora v Paríži ako protipól k autoritatívnemu rozhodovaniu sporov, ktorému sa majú účastníci sporu podrobiť; ďalší význam je napr. *additional dispute resolution* ako doplnkové či dodatočné riešenie sporov, ktoré je časté najmä v americkej právnej doktríne.

sporov cestou nezávislých a nestranných súdov. Takéto v širšom slova zmysle po-
nímané ADR je typické pre americký právny systém. Európske krajiny vnímajú
alternatívne riešenie sporov v užšom slova zmysle, kde sa nepredpokladá autorita-
tívne rozhodnutie vo veci ani súdnym, ani mimosúdnym orgánom (napr. rozhod-
com), a kde vyriešenie sporu je výsledkom vzájomného konsenzu účastníkov.¹⁹⁹
V tomto zmysle rozhodcovské konanie je síce mimosúdnym, ale nie alternatív-
nym spôsobom riešenia sporov, keďže výsledok riešenia sporu predstavuje auto-
ritatívne rozhodnutie vo veci. Prof. Bělohlávek vysvetľuje tieto rozdiely tým, že
v režime *common law* sa vychádza z toho, že aj výkon súdnej moci má zmluvný
základ takisto, ako výkon akejkoľvek inej verejnej moci. Naproti tomu sa vo väčši-
ne krajín *civil law* vychádza skôr z toho, že verejná moc je odvodzovaná od štátnej
suverenity ako imanentnej súčasť štátu tak v poňatí medzinárodného práva, ako
aj z národného (vnútroštátneho) pohľadu.²⁰⁰ Čoraz častejšie sa však v európskej
odbornej literatúre, ako aj v aplikačnej praxi možno stretnúť so zaradením roz-
hodcovského konania medzi alternatívne spôsoby riešenia sporov, ktoré sú tak
vnímané ako synonymum mimosúdnych spôsobov riešenia sporov.²⁰¹

Nájsť výstižnú definíciu pre mimosúdne, resp. alternatívne, riešenie spo-
rov je pomerne zložitá, či už vzhľadom na obsahové vymedzenie pojmu alebo
variabilitu postupov v jednotlivých spôsoboch riešenia sporov. Kým niektoré
spôsoby mimosúdneho riešenia sporov sa zameriavajú výhradne iba na uľah-
čenie hľadania vzájomne uspokojivého riešenia sporu pre jeho účastníkov, iné
majú skôr hodnotiaci charakter a na základe predložených a prednesených sku-
točností formulujú subjekty príslušné na riešenie sporov svoj vlastný návrh na
spravodlivé usporiadanie vzťahov medzi účastníkmi sporu. Napokon sú tu také
spôsoby mimosúdneho riešenia sporu, ktoré majú nielen úlohu uľahčiť hľadanie
riešenia sporu, ale aj prijať návrh na jeho riešenie. Ďalšou črtou, ktorou sa od
seba jednotlivé spôsoby riešenia sporov líšia, je záväznosť ich výstupu, t. j. či
sú dohody, resp. návrhy, na riešenie sporu zo strany subjektu oprávneného na
mimosúdne riešenie sporov záväzná pre účastníkov sporu alebo nie.²⁰² V sú-

¹⁹⁹ Napr. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. Praha : ASPI, Wolters Kluwer, 2008. s. 17.

²⁰⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 2012, s. 3 – 4 (poznámka pod čiarou 6).

²⁰¹ Napr. RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. Praha : C. H. Beck, 2004. s. 3.

²⁰² Bližšie napr. ATLAS, N. F., HUBER, S. K., TRACHTE-HUBER, E. W. *Alternative dispute resolution*. 2000.

časnosti existuje viacero mimosúdnych spôsobov riešenia sporov, ale svoju legislatívnu úpravu má vo väčšine krajín iba mediácia a rozhodcovské konanie. Ostatné mimosúdne spôsoby riešenia sporov, akými sú napríklad negociácia, facilitácia, konciliácia, miniproces, expertíza a mnohé iné nemajú spravidla svoje legislatívne zakotvenie.

Európska únia podporuje mimosúdne postupy riešenia sporov zavedené v členských štátoch, a to dokonca aj v spotrebiteľských veciach. Už v roku 1998 prijala Komisia odporúčanie 98/257/ES o zásadách aplikovaných inštitúciami zodpovednými za mimosúdne riešenie spotrebiteľských sporov a o tri roky neskôr prijala nové odporúčanie 2001/310/ES o zásadách, ktoré majú uplatňovať mimosúdne orgány pri konsenzuálnych riešeniach spotrebiteľských sporov. Dôvod prijatia nových zásad vysvetľuje bod 4 preambuly nového odporúčania, podľa ktorého existuje množstvo orgánov mimosúdneho riešenia sporov, ktoré nepatria do rozsahu predchádzajúceho odporúčania. Kým pôvodné zásady sa aplikujú na všetky mimosúdne spôsoby riešenia sporov bez ohľadu na ich názov, pokiaľ vedú k riešeniu sporu aktívnou intervenciou tretej strany, ktorá navrhuje riešenie sporu záväzným alebo nezáväzným rozhodnutím, nové odporúčanie Komisie majú rešpektovať akékoľvek tretie strany mimosúdneho spôsobu riešenia sporov bez ohľadu na ich názov, ak tieto uľahčujú riešenie spotrebiteľských sporov tým, že umožňujú účastníkom sporu stretnutie, vzájomnú komunikáciu a asistujú im pri hľadaní riešenia. Z uvedeného odôvodnenia, ako aj názvov oboch odporúčaní vyplýva, že Európska únia mala spočiatku tendenciu rozlišovať mimosúdne a alternatívne spôsoby riešenia sporov v duchu *civil law*. Zdá sa však, že smernica o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov už tieto rozdiely stiera. Predmetná smernica kodifikuje zásady uvedené v oboch odporúčaní Komisie do právne záväznej podoby. Vo svojom názve (aj v iných jazykových verziách) však už používa pojem alternatívne spôsoby riešenia sporov, ktoré sa nevzťahujú len na konsenzuálne spôsoby riešenia sporov, ale na akékoľvek mimosúdne spôsoby riešenia sporov podľa čl. 3 ods. 1, kde sa uvádza, že „*ak sa v tejto smernici neustanovuje inak, v prípade, že je ktorékoľvek ustanovenie tejto smernice v rozpore s ustanovením iného právneho aktu Únie a týka sa mimosúdnych postupov nápravy iniciovaných spotrebiteľom proti obchodníkovi, prednosť má ustanovenie tejto smernice.*“ Cieľom smernice je zabezpečiť spotrebiteľom prístup aspoň k jednému druhu alternatívneho spôsobu riešenia sporov, ktorý by zároveň garantoval minimálny štandard nezávislého a nestranného postupu v procese riešenia spotrebiteľského sporu. Tento štandard dopĺňa

nariadenie o riešení spotrebiteľských sporov online, ktoré umožňuje riešiť spory zo spotrebiteľských zmlúv aj prostredníctvom online platformy.

V súčasnosti čoraz častejšie vyvstáva otázka, či zaviesť povinné alternatívne riešenie sporov (napr. mediáciu) pred začatím konania na súde a či takýto postup je v súlade s ľudskými právami najmä právom na spravodlivý súdny proces v zmysle čl. 6 Dohovoru.

Právo na spravodlivý súdny proces zahŕňa právo na prístup k súdu a právo na spravodlivé súdne konanie. Podstata práva na prístup k súdu spočíva v možnosti každého, koho práva boli ukrátené, aby sa domáhal ich právnej ochrany na súdoch, ktoré sú súčasťou súdnej sústavy, a tá spĺňa požiadavky na zabezpečenie dostupnosti adekvátnych súdov. Adekvátny súd je súd, ktorý je nezávislý, nestranný a zákonne zriadený s adekvátnou právomocou. Dostupnosť súdov predpokladá vytváranie podmienok na sprístupnenie súdov a zákaz vytvárania prekážok v prístupe k súdu. Práve táto posledná podmienka v sebe zahŕňa aj zákaz neodnímať súdom právomoc na ochranu práv a oprávnených záujmov, okrem iného, aj prenosom rozhodovania sporov na mimosúdne orgány, ktoré neposkytujú adekvátne záruky vychádzajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru. V tejto súvislosti ESEP v roku 1975 vo veci *Golder proti Spojenému kráľovstvu*²⁰³ judikoval, že si len ťažko možno predstaviť právny štát bez práva na prístup k súdu, judikoval však tiež, že ani toto právo na prístup k súdu nie je absolútne, ale je limitované istými hranicami.²⁰⁴ Na jednej strane má štát nielen právo, ale aj povinnosť prijať vnútroštátnu právnu úpravu, ktorá má zabezpečiť právo na prístup k súdu, pričom je v jeho diskrečnej právomoci, ako toto právo zabezpečí vzhľadom na aktuálny stav vývoja spoločnosti (napr. zavedenie súdnych poplatkov nie je vo všeobecnosti prekážkou uplatňovania práva na prístup k súdu).²⁰⁵ Na druhej strane však takéto prostriedky nemôžu nikdy narušiť účel práva na prístup k súdu podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru,²⁰⁶ a zároveň tieto obmedzenia skutočne zodpovedajú cieľom všeobecného záujmu, ktoré predmetné opatrenie

²⁰³ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. februára 1975 vo veci *Golder proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 4451/70.

²⁰⁴ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 2. decembra 1997 vo veci *Richard Waite a Terry Kennedy proti Nemecku*, sťažnosť č. 26083/94, bod 65.

²⁰⁵ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. novembra 2001 vo veci *Fogarty proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 37112/97, bod 33 – 34.

²⁰⁶ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. februára 1975 vo veci *Golder proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 4451/70.

sleduje a sledovaný cieľ nie je neprimeraným a neadekvátnym zásahom do samotnej podstaty takto zabezpečených práv.²⁰⁷

Dôvody zavedenia alternatívnych spôsobov riešenia sporov, ako to vyplýva aj z ich vývoja stručne uvedeného skôr, spočívajú predovšetkým v odbremenení súdov od tých sporov, v ktorých strany dokážu nájsť riešenie samy alebo prostredníctvom tretej osoby a bez pomoci súdu, čo následne zabezpečí zrýchlenie a zefektívnenie súdneho konania, ktoré je obsahom čl. 6 Dohovoru. Napokon, mimosúdne dosiahnutá dohoda účastníkmi konania môže byť často vhodnejšia na trvalé zabezpečenie vyriešenia sporu ako súdne rozhodnutie v sporovom konaní.²⁰⁸ Možno teda skonštatovať, že alternatívne spôsoby riešenia sporov sledujú legitímne ciele všeobecného záujmu.

Druhou otázkou je, či povinné alternatívne riešenie sporov, ktoré predchádza súdnemu konaniu, je opatrenie proporcionálne sledovanému cieľu a či dobrovoľné alternatívne riešenie sporov, ako menej prísne opatrenie, nie je schopné zabezpečiť sledovaný legitímny cieľ. Z aplikačnej praxe vyplýva, že fakultatívne alternatívne riešenie sporov nie je rovnako účinný postup, ako zavedenie obligatórneho alternatívneho riešenia sporov, ktorý musí predchádzať podaniu žaloby na súde. Aj vtedy, keď jeden alebo dokonca obaja účastníci konania odmietajú zmierovacie konanie, podľa skúseností existuje predsa len šanca, že sa v priebehu zmierovacieho konania objaví riešenie, ktoré účastníci konania na začiatku nevideli.²⁰⁹

Napokon treba skúmať, či povinné alternatívne riešenie sporov nenarúša účel práva na prístup k súdu, ktorý zahŕňa verejnosť konania, nezávislosť a nestrannosť sudcu a zabezpečenie prejednania veci spravodlivo a v primeranom čase, pričom právo na prístup k súdu musí byť praktické a efektívne a nie teoretické a iluzórne.²¹⁰ Na rozdiel od ESLP, Súdny dvor EÚ už skúmal, či povinné alternatívne riešenie sporu neznemožňuje alebo nadmerne nesťažuje výkon práv vyplývajúcich z právnych aktov EÚ²¹¹ v zmysle zásady ekvivalencie, t. j. či

²⁰⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 15. júna 2006 vo veci C-28/05, *G. J. Dokter, Maatschap Van den Top a W. Boekhout proti Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, bod 75.

²⁰⁸ Napr. smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES o určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach, bod 6 preambuly.

²⁰⁹ Návrhy generálnej advokátky Juliane Kokott z 19. novembra 2009 v spojených veciach C-317/08 až C-320/08 *Rosalba Alassini a iní*, bod 47 – 48.

²¹⁰ MCGREGOR, L. *Alternative Dispute Resolution and Human Rights: Developing a Rights – Based Approach through the ECHR*. 2015, s. 623.

²¹¹ Rozsudok Súdneho dvora z 18. marca 2010 v spojených veciach C-317/08 až C-320/08, *Rosalba Alassini a iní*, bod 53 – 60.

sa povinné alternatívne riešenie sporu využíva bez rozdielu na žaloby založené na porušení práva Únie alebo vnútroštátneho práva, a zásady efektivity, a to konkrétne, (a) či je záväzný výsledok alternatívneho riešenia sporov voči účastníkom, pričom v zmysle judikatúry ESLP je právo na súdnu ochranu zachované vtedy, keď rozhodnutia mimosúdneho orgánu budú môcť byť preskúmané súdom;²¹² (b) či povinné alternatívne riešenie sporu spôsobuje podstatné oneskorenie podania súdnej žaloby; (c) či premlčacie lehoty prestávajú plynúť počas tohto alternatívneho konania, a napokon (d) či sú s alternatívnym spôsobom riešenia sporov spojené výdavky a v akom rozsahu. Podľa Súdneho dvora zásady ekvivalencie a efektivity, ako aj zásada účinnej súdnej ochrany nebránia vnútroštátnej právnej úprave, ktorá pri takých sporoch ukladá predchádzajúce využitie mimosúdneho zmierovacieho konania, ak toto konanie nevedie k záväznému rozhodnutiu pre účastníkov nespôsobuje podstatné oneskorenie podania súdnej žaloby, pozastavuje premlčanie dotknutých práv a nevedie k vzniku výdavkov pre účastníkov, alebo vedie len k vzniku drobných výdavkov, no za predpokladu, že uvedené zmierovacie konanie nie je dostupné výlučne elektronicky a predbežné opatrenia sú možné vo výnimočných prípadoch, keď to vyžaduje naliehavosť situácie.²¹³ Podľa názoru právnej vedy by tieto kritériá mohli byť východiskom aj pre potenciálne rozhodnutie ESLP, ak by neboli ešte prísnejšie,²¹⁴ hoci najnovší vývoj ukazuje, že nepôjde o vyčerpávajúci výpočet podmienok, za akých je povinné alternatívne riešenie sporov v súlade s právom na prístup k súdu. Vo veci *Menini a Rampanelli*,²¹⁵ ktorá bola nedávno predmetom prejudiciálneho konania na Súdnom dvore, sa Súdny dvor zaoberal otázkou, či možno sankciu spojenú s ukončením účasti na povinnej mediácii vnímať ako súladnú s právom na prístup k súdu. Generálny advokát vo svojich návrhoch prišiel k záveru, že sankcie uložené v súdnom konaní účastníkovi konania, ktorý bez „oprávneného dôvodu“ ukončil mediáciu, môžu narušiť možnosť strán uplatniť svoje práva pred súdom a prinajmenšom sú v rozpore s čl. 9 ods. 2 smernice o alternatívnom riešení sporov, ibaže by týmto „oprávneným dôvodom“ bola aj

²¹² Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. júna 1981 vo veci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere proti Belgicku*, sťažnosť č. 6878/75, 7238/75.

²¹³ Rozsudok Súdneho dvora z 18. marca 2010 v spojených veciach C-317/08 až C-320/08, *Rosalba Alassini a iní*.

²¹⁴ MCGREGOR, L. *Alternative Dispute Resolution and Human Rights: Developing a Rights – Based Approach through the ECHR*. 2015, s. 625.

²¹⁵ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2017 vo veci C-75/16, *Menini a Rampanelli*.

nespokojnosť so spôsobom fungovania alebo priebehom alternatívneho riešenia sporu, ktorý uvádza čl. 9 ods. 2 tejto smernice.²¹⁶ Súdny dvor sa priklonil k názoru generálneho advokáta, že síce na jednej strane smernica o alternatívnom riešení spotrebiteľských sporov „nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, o akú ide vo veci samej, ktorá ustanovuje využitie mediácie pri sporoch uvedených v čl. 2 ods. 1 tejto smernice ako podmienku prípustnosti žaloby týkajúcej sa týchto sporov, ak takáto požiadavka nebráni účastníkom vo výkone ich práva na prístup k súdnemu systému“, ale „bráni takým vnútroštátnym právnym predpisom, o aké ide vo veci samej, ktoré ustanovujú, že (...) svoju účasť na mediácii môžu ukončiť len v prípade, že preukážu existenciu oprávneného dôvodu na podporu tohto rozhodnutia.“²¹⁷ A vo svojom odôvodnení dodáva, že „vzhľadom na uvedené je potrebné zdôrazniť, že talianska vláda na pojednávaní uviedla, že uloženie pokuty súdom v ďalšom konaní je ustanovené len pre prípad neúčasti na mediácii bez oprávneného dôvodu, nie však pre prípad ukončenia účasti na nej. Ak je to tak, čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu, smernica 2013/11 nebráni vnútroštátnej právnej úprave, ktorá umožňuje spotrebiteľovi odmietnuť zúčastniť sa na vopred konanej mediácii len z oprávneného dôvodu, ak ju môže bez obmedzenia ukončiť hneď po prvom stretnutí s mediátorom.“²¹⁸ Podľa bodu 50 predmetného rozsudku: „Ako vyplýva z odôvodnenia 13 smernice 2008/52, dobrovoľný charakter mediácie nespočíva v slobode strán využiť či nevyužiť tento postup, ale v skutočnosti, že zaň zodpovedajú samotné strany a môžu si ho organizovať, ako si želajú, a kedykoľvek ho ukončiť.“²¹⁹ V judikatúre ESEP zatiaľ absentuje jednoznačná definitívna odpoveď na súlad zavádzania povinného alternatívneho riešenia sporov s právom na prístup k súdu.

ESEP sa vyjadroval k alternatívnejmu riešeniu sporov v tom zmysle, že čl. 6 Dohovoru nebráni zriaďovaniu rozhodcovských súdov, ktorých úlohou je rozhodovať určité spory majetkovej povahy medzi jednotlivcami,²²⁰ nič nebráni tomu, aby sa strany sporu vzdali svojho práva na súd v prospech rozhodcovského konania pod podmienkou, že takéto vzdanie sa práva je slobodné, prípustné

²¹⁶ Stanovisko generálneho advokáta prednesené 16. februára 2017 vo veci C-75/16, *Menini a Rampanelli*.

²¹⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2017 vo veci C-75/16, *Menini a Rampanelli*.

²¹⁸ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2017 vo veci C-75/16, *Menini a Rampanelli*, bod 70.

²¹⁹ Rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2017 vo veci C-75/16, *Menini a Rampanelli*, bod 50.

²²⁰ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. februára 1980 vo veci *Deweer proti Belgicku*, sťažnosť č. 6903/75.

a jednoznačné.²²¹ Ak teda ide o fakultatívne rozhodcovské konanie, slobodne odsúhlasené, problém nesúladu s čl. 6 Dohovoru nenastáva.²²² Takéto vzdanie sa práva však neznamená vzdanie sa všetkých práv podľa čl. 6 Dohovoru, ale je prípustné len voči niektorým z nich, napríklad ak je možné vzdať sa práva na verejné prejednanie veci pred súdom, čo ESLP potvrdil vo svojej judikatúre,²²³ je možné vzdať sa ho aj pred rozhodcovským súdom, naproti tomu práva na nestranného sudcu sa možno vzdať iba vtedy, ak je toto vzdanie sa jednoznačné, no otázku vzdania sa práva na nestranného sudcu len všeobecne ponecháva ESLP otvorenú²²⁴ a je vecou vnútroštátneho súdu skúmať, či boli podmienky na nestranného a nezávislého sudcu splnené. ESLP neuvádza výpočet práv podľa čl. 6 Dohovoru, ktorých sa možno vzdať v rámci rozhodcovského konania, preto ich bude zrejme potrebné posudzovať vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu.²²⁵

Ak však ide o obligatórne rozhodcovské konanie, takýto orgán riešenia sporov musí poskytnúť záruky ustanovené čl. 6 ods. 1 Dohovoru,²²⁶ a to bez ohľadu na to, či je obligatórne konanie uložené zákonom zo strany štátu alebo dojednané tretou stranou (napr. akciovou spoločnosťou voči minoritnému akcionárovi). ESLP sa však vyjadril, že nie je jeho úlohou vypracovať všeobecnú teóriu o prípustných obmedzeniach práva prístupu k súdu, jeho úlohou je deklarovat, či aplikácia príslušných ustanovení v konkrétnom prípade predstavuje porušenie Dohovoru.²²⁷

²²¹ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. februára 1999 vo veci *Osmo Suovaniemi a ostatní proti Fínsku*, sťažnosť č. 31737/96.

²²² Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. októbra 1989 vo veci *Bramelid a Malmström proti Švédsku*, sťažnosť č. 8588/79 a 8589/79.

²²³ Napr. rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. februára 1990 vo veci *Hakansson a Sturesson proti Švédsku*, sťažnosť č. 11855/85; rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 27. novembra 1996, vo veci *Nordström – Janzon a Nordstoöm – Lehtinen proti Holandsku*, sťažnosť č. 28101/95.

²²⁴ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 23. februára 1999 vo veci *Osmo Suovaniemi a ostatní proti Fínsku*, sťažnosť č. 31737/96: „On the other hand, the question whether the fundamental right to an impartial judge can be waived at all, was left open in the *Pfeifer and Plankl versus Austria* case, as in any case in the circumstances of that case there was no unequivocal waiver.“; pozri tiež MCGREGOR, L. *Alternative Dispute Resolution and Human Rights: Developing a Rights – Based Approach through the ECHR*. 2015, s. 618.

²²⁵ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. januára 2010 vo veci *Suda proti Českej republike*, sťažnosť č. 1643/06.

²²⁶ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 12. októbra 1989 vo veci *Bramelid a Malmström proti Švédsku*, sťažnosť č. 8588/79 a 8589/79.

²²⁷ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva z 21. februára 1975 vo veci *Golder proti Spojenému kráľovstvu*, sťažnosť č. 4451/70, bod 46.

McGregor prezentuje niekoľko prístupov, ktoré by ESEP mohol k povinnému alternatívnemu riešeniu sporov zaujať, a to (a) prístup opravných prostriedkov, podľa ktorého by na zachovanie čl. 6 Dohovoru stačilo umožniť súdu v opravnom konaní preskúmať právnu aj skutkovú podstatu veci daného prípadu; (b) konformný prístup vychádza z myšlienky, že ak štát ustanoví zákonom povinné alternatívne riešenie sporov, je zároveň povinný zabezpečiť, aby takýto orgán spĺňal požiadavky v zmysle čl. 6 Dohovoru rovnako ako súdy, a ktorý sa tak stane súčasťou štandardnej súdnej sústavy v krajine, čo by v konečnom dôsledku znamenalo odklon od alternatívneho riešenia sporov; (c) prístup rozumného alternatívneho prostriedku a súdneho zadostučinenia, ktorý predpokladá, že alternatívne riešenie sporu nie je v rozpore s podstatou práva na prístup k súdu, sleduje legitímny cieľ a je v súlade s princípom proporcionality, hoci nie je vylúčené, že ESEP by prijal prísnejšie ustanovenia a umožnil by obmedziť právo na prístup k súdu iba z výnimočných dôvodov.²²⁸

1. MEDIÁCIA

Európska rada už na svojom zasadnutí v Tampere v roku 1999 vyzývala členské štáty k vytvoreniu alternatívnych spôsobov riešenia sporov. Rada Európy v tom čase prijala Odporúčanie k mediácii vo veciach rodinných,²²⁹ ktorého cieľom bolo podporovať využívanie mediácie v rodinnoprávnych sporoch. V roku 2002 bolo prijaté ďalšie odporúčanie Rady Európy o mediácii aj v civilných veciach²³⁰ s cieľom podporovať mediáciu vo všetkých veciach, v ktorých je tento spôsob riešenia sporov možné a vhodné využiť.

Svoje aktivity v oblasti mediácie rozvíjala aj EÚ. V roku 1998 bolo prijaté odporúčanie Komisie o zásadách aplikovaných inštitúciami zodpovednými za mimosúdne riešenie spotrebiteľských sporov.²³¹ Obsahuje základné zásady, ktoré by mali orgány mimosúdnych spôsobov riešenia sporov zachovať, aby

²²⁸ MCGREGOR, L. *Alternative Dispute Resolution and Human Rights: Developing a Rights – Based Approach through the ECHR*. 2015, s. 626 – 628.

²²⁹ Odporúčanie Rady Európy R (98)1 z 21. januára 1998 o mediácii vo veciach rodinných.

²³⁰ Odporúčanie Rady Európy R (2002)10 z 18. septembra 2002 o mediácii v civilných veciach.

²³¹ Odporúčanie Komisie 98/257/ES o zásadách aplikovaných inštitúciami zodpovednými za mimosúdne riešenie spotrebiteľských sporov.